

Mori Ógai

Az Abe ház

Kanei tizennyolcadik évét, 1641-et írták, kora tavasz volt. Hoszokava Tadatosi, mellén a Dzsú negyedik rendjével, udvari ezredes, Eccsu tartományának kormányzója éppen Edóba készült látogatásra. Tehette, hiszen csak rizsből félmillió koku, azaz kilencvenmillió liter volt a birtokában, így tehát daimjónak, gazdag földesúrnak is számított, aki erős hadsereget állíthat ki. Higo vidéki birtokára már beköszöntött a tavasz, ezért Hoszokava kíséretével útra készülődött, hogy ezt a hatalmas termést elvigye a Tokugavák székhelyére, a zord Edóba. De hirtelen megbetegedett. Néhány nap múltán futárt menesztett palotájából a sógunátushoz Edóba, hogy mentse ki a sógunnál hű daimjóját, amiért látogatása késik, és tegyen jelentést súlyos állapotáról. A Tokugavák sógunátusában éppen a nagy népszerűségnek örvendő Iemicu volt soron, a harmadik sógun a Tokugava házból. Iemicu nem felejtette el soha Tadatosi múlhatatlan érdemeit a simabarai keresztény parasztfelkelés leverésében: hiszen maga szúrta le a felkelés legendássá nőtt vezérét, a kisenemes Maszuda Tokiszadát – bujdosónevén Amakusza Sirót. Tadatosi üzenetére Iemicu azonnal intézkedett is, hogy Izu tartomány kormányzója, Macudaira, valamint Bungóból és Cusimából a két Abe tartományi kormányzó terjesszenek elő együttes kérelmet, miszerint azonnal küldjenek a kiotói udvarból egy képzett doktort, aki képes beoltani a beteg Tadatosit. Ezenfelül két nap múlva, a harmadik hónap huszonkettedik napján útnak indította a beteghez a déli Higóba, Szoga Matazaemon lovagot, hogy adja át Tadatosinak az ő legjobb kívánságait. Megadta hát Tadatosinak mindazt, amit egy daimjó a sóguntól csak várhatott. Igaz, ez nem volt meglepő azon kiváltságok után, melyekben a simabarai győzelmet követően Tadatosi a sógunátustól részesült. Mondják, edói palotájához hatalmas földterületeket csatoltak, a sógun saját tenyészetéből ajándékozott számára solymászarut.

Még mielőtt Iemicu rendelkezéseit Edóban végrehajtották volna, Tadatosi a harmadik hónap tizenhetedik napján kiszenvedett, ötvenhat éves volt akkortájt. Itt maradt utána a felesége, a negyvenöt esztendőös O-Szen, a magas rangú katonai hivatalnok, Ogaszavara Hidemasza lánya, akivel Tadatosit szintén Iemicu házasította össze, és Rokumaru nevű tizenhét éves fiuk, aki hat tavasszal azelőtt esett át a genpukun, azaz a felnőtté válás szertartásán, és ekkor kapta a Micuszada nevet. Nevében a *Micu* Iemicura utalt. Most rászállt apja tiszte: Higo tartományának kormányzója lett. Előtte Edóban töltötte szolgálatát. Amikor értesült apja állapotáról, azonnal útnak indult hozzá Higóba. Még csak az Ómi tartománybeli Hamamacu környékén járt, amikor apja halálának híret vette. Micuszada az idők folyamán Micuhiszára módosította a nevét. A második fiú, Curucsijó, már korán elkerült a Tacután emelkedő Taisó templomba, ahol fölvette a Szógen nevet. Mestere Taien volt, aki a kiotói Mjósin-templomban tanult. A harmadik fiú, Macunoszuke, a Nagaoka családnál nevelkedett, akikhez nemzedékekre visszanyúló barátság fűzte a Hoszakavákat. A következő fiút, Kacucsijót, Nandzsó Daizen nevű gazdag nemesember nevelte. A két lány közül az idősebb, Fudzsi, a Szubo tartomány kormányzójához, Macudaira Tadahiróhoz ment feleségül, a fiatalabb, Take pedig Arijosi Hidenaga asszonya lett.

Tadatosi, apja, Szanszai harmadszülött fiaként látta meg a napvilágot. Öccsei: Tacutaka, Okitaka és Jorijuki; Taka nevű hűgát Imaba Kazumicsi vette feleségül, Man hűgát pedig Karaszumaru Nicutaka. Később ennek a Mannak a lánya lesz Tadatosi fiának, Micuhiszának a felesége. Tadatosi apja, Szanszai, éppen hetvenkilencedik életévét taposta. Szanszai két bátyja fölvette a Nagaoka vezetéknevet. Amikor Szanszai meghalt, a halálhírt Micusima Sókicsi és Cuda Rokuzaemon vitte meg a sógunnak Edóba.

A hónap huszonnegyedik napján tartották meg Tadatosi halotti szertartását, a halál utáni hetedik napon, hogy aztán a rá következő hónap huszonnyolcadik napján föltépjék a palota lakószobájának padlóját, s kiemeljék a koporsót. A tetemet az edói sógun utasítására a tartománybeli Akuta járásban levő Kaszugába vitték és Súun templomában hamvasztották el. A Koma-kapu melletti dombon temették el. Egy év múltán itt templom emelkedett már, melyet az Országvédő Hegyének templomaként vagy Mjógen-templom néven emlegetnek. Az új templom papja, Keisicu, az Edo tartománybeli Sinagarából,

Tókai-templomából jött. Öreg volt már, így nem is maradhatott soká. Amikor visszavonult a templomkerti Rinrjú-kápolnába, Tadatosi második fia lett a templom papja, Tengan papi néven. Tadatosi megkapta új buddhista nevét.

Tadatosi azt kívánta végrendeletében, hogy a Súun-templomhoz temessék, mert egy vadászat alkalmával éppen abban a templomban tartott pihenőt. A pap teával vendégelte meg, s míg ivott, észrevette, hogy hirtelen kinőtt a halott szakállá. Előkerült a borotva, meleg vizet is hoztak, aztán egy apródja levágta a szőrzetet. Nem mulasztotta el megkérdezni a paptól, hogy bizonyára már sok halott szakállát kellett levágnia. A papot annyira meglepte a kérdés, hogy nem tudott mit válaszolni, majd meleg barátságban váltak el.

Amikor a holttestet hamvasztották, a síró gyászolók szárnysuhogásra lettek figyelmesek. Észre is vették, hogy az ólomszínű ég alatt, a kútkáva fölé hajló, éppen rügyező cseresznyefa fölött ott kering Tadatosi két sólyma. Földbe gyökerezett lábbal nézték az egybegyűltek, hogy az eddig méltósággal keringő sólymok miképpen tűnnek el a kútban. Kivált a két solymász, aki a kúthoz lépve azt látta, hogy a páfrányokkal benőtt kút mélyén már tükörsima a víz, a madarak elsüllyedtek. Így pusztult el Ariaka és Akasi, a halott két kedves sólyma. A jelenlevők közül némelyek így kiáltottak:

– Ó, a sólymai is önkéntes halállal haltak!

Tadatosi halála és a temetés közti időben több mint tízen választották az önkéntes halált, a temetés előtti napon egyszerre nyolcan váltak meg az életüktől. Azt senki nem deríthette ki, hogy a két sólyom pusztulásában mennyire hibáztathatók a solymászok, s hogy a madarak miként szabadulhattak ki ketrecükből. Mélyen meghatott mindenkit, hogy a halott kedves madarai éppen a Súun-templom kútjában lelték halálukat, s megilletődöttséggel vették tudomásul, hogy urukat kedvenc madarai is követték a halálba.

Az ötödik hónap ötödik napján tartották a negyvenkilencedik napi ünnepet a leghíresebb papok jelenlétében. Tadatosi másodszületett fia is ott volt. Sokakat elszomorított uruk veszte, még akkor is akadtak, akik követték őt a halálba, és így a hozzátartozóik is szomorodtak. Mintha elhanyagolták volna az ünnep miatt a szolgák is a munkájukat! Ezen a naptári napon a fiúgyermekeknek botra tűzött pontyfigurákkal szoktak kedveskedni, de most szinte erről is megfeledkeztek.

Megvan a törvénye annak, ha a szolga önkéntesen követi urát a halálba. Senki nem tudhatja, mikor, hogyan alakultak ezek a szabályok, lehet csak úgy, maguktól keletkeztek. Mert legyen bár hűség valaki az urához, mégsem bánhat az életével saját belátása szerint. És ha urát akár a csatatéren, akár Edóban, szolgálat közben éri a halál, ura engedélye nélkül akkor sem kísérheti őt a túlvilágra. Ha mégis megteszi valaki, hogy ura beleegyezése nélkül vet véget az életének, akkor halála olyan, akár a kutyáé. Egy nemesnek, egy lovagnak a jó hírnév a legfontosabb. Mert amennyire nem dicső dolog az ellenség keze által elesni, ugyanannyira szégyenletes az a halál, amely nem a vezér utasítására következik be, így hát egybeolvad a nyomtalanul elhaltak dicsőség nélküli halálával, vagyis később úgy emlegetik meg ezt, mint a kutyák pusztulását szokták. Csak ura engedélyével vethet véget mindenki az életének! Kivételt jelenthet, ha valaki rangban is közel áll urához, olyankor senki nem keresi az ura beleegyezését, s halála nem lesz azonos egy kutyáéval. Gondoljunk a Mahájána irányzatra: buddhista tanok, Buddha engedélye nélkül született ugyan meg, de ha figyelembe vesszük, hogy a nagy Buddha léte minden pillanatában ismeretében volt a múltnak, a jelennek és a jövőnek, akkor erről a tanról Buddhának mégis előre kellett tudnia.

Egy beavatatlan azt kérdezhetné, hogy a hű szolga miképpen jut ura engedélyéhez. Erre érdekes példa Naitó Csódzsuró Motocuga esete, aki az elhunyt apródja volt. Tadatosi igen megkedvelte, betegségében is őt bízta meg számos kisebb tennivalóval. Amikor érezte, hogy betegségéből többé már nem gyógyulhat, meghagyta apródjának, hogy haldoklása órájában keresse elő azt a falitekeresztet, melyen a halhatatlanságot jelentő *Fudzsi* szó olvasható. A harmadik hónap tizenhetedik napján, amikor állapota igen válságosra fordult, Tadatosi felakasztatta maga mellé a tekeresztet, ráemelte tekintetét, aztán, ahogy az imádkozók szokták, lehunyta a szemét. Később annyit mondott, hogy lábát fáradtság kínozza. Csódzsuró simogatni kezdte a fájós lábat, és merőn urára bámult, aztán bátortalanul kérlelni kezdte. Volna egy kérése... Tadatosi fölkapta a fejét: kérés? Csódzsuró elmondta, hogy bármennyire hisz is az ég és az orvosságok gyógyító hatásában, ura állapota mégis aggasztja. Bármikor megtörténhet a baj. Szeretné elkísérni nagy jó urát utolsó útján. Homlokát ismét Tadatosi lábához dörzsölte, szeméből patakzott a könny. Tadatosi keményen mondta ki a nemet, és elfordult a fiútól.

Csódzsuro hosszú, kétségbeesett könyörgésbe kezdett, de ura csak nem akart engedni. Valaki a jelenlévők közül vigasztalta a tizenhét esztendőes fiút, hogy még túlságosan fiatal a halálra. Csódzsuro csak tovább kérlelte urát, s mikor homlokát harmadszor érintette ura lábához, az csak annyit mondott, hogy makacssága csodálatra méltó. Hangjában ugyan harag érződött, de fejével kétszer is beleegyezően bólintott.

Csódzsuro felkiáltott örömeiben, átölelte ura lábát, és leborult melléje. Sokáig maradt mozdulatlan, úgy érezte, mintha végtelennek látszó utakon végre céljához érkezett volna, a kimerültség határán. Könnyei zápora a bingói gyékényen kis tavacsokát képezte.

Csódzsuro olyan fiatal volt még, hogy nagy, dicső tettek nem fűződhetek nevéhez. Legnagyobb érdeme az volt, hogy Tadatosi módfelett kedvelte, ezért is tartotta közel magához. A fiú nem vetette meg az italt, s ha ivott, gyakran követett el hibákat, mulasztásokat, de Tadatosi ilyenkor nagyon elnéző volt vele szemben. Mondogatta, hogy nem Csódzsuro, hanem a szaké tette. Mikor már tudták, hogy Tadatosi menthetetlen, a fiú elhatározta, hogy hibáit önkéntes halálával teszi jóvá. Lelke mélyén valójában azt hitte, hogy tőle bárki méltán elvárhatja az önkéntes halált, ezúttal ütött cselekvésének órája; helyében mindenki hasonlóképpen gondolkodna. És félt a szegyénytől, ami életben maradása után érhetné. Ezeket a gondolatokat talán nem is az eszével, hanem a szívével szötte. Nem félt a haláltól, őszinte szóval könyörgött urához. Férfias tett volt ez, és óhajáról már le nem mondott volna.

Kevéssel könyörgése után arra lett figyelmes, hogy ura állapota jobbra fordult. Folytatta hát a lábizmok mozgását, miközben megjelent előtte elaggott anyja és felesége képe. Eszébe jutott, hogy aki önkéntes halállal hal, annak a hozzátartozóit busás ellátás illeti meg az uraságtól, tehát semmi nem tarthatja vissza immár. Arcát derű és nyugalom árasztotta el.

A negyedik hónap tizenhetedik napjának reggelén Csódzsuro különös ünnepélyességgel öltözött fel. Anyja elé állt, röviden közölte szándékát, és elbúcsúzott. Az idős asszonyt nem lepték meg fia szavai, pedig annak előtte nem beszéltek az önkéntes halálról, mégis tudta már, hogy azon a napon Csódzsuro véget vet életének. Látszott, hogy az döbbsentette volna meg, ha mást hall. Csódzsuro fiatal felesége éppen a konyhában foglalatoskodott, amikor anyósa szólította. Megkérdezte, minden elő van-e már készítve. Az asszony bevitte a konyhából a szakét és a poharat. Tudhatta ő is, mire készül a férje, mert legjobb házi

kimonójában volt, haját is gondosan fésülte föl. A házban ünnepélyes komorság uralkodott, csak a fiatal feleség kipirosodott szemhéja árulkodott sírásról. Csódzsuró behívta öccsét, Szaheidzsit is.

Némán ittak mind a négyen. Mire a pohár egyszer körbejárt, az anya biztatni kezdte fiát: igyon csak, hiszen ez Csódzsuró legkedvesebb itala. Csódzsuró szívesen vette a kínáló szavakat, és számolatlanul emelgette a szakés poharat. Az ital erősen hatott rá, úgy vélte az elmúlt napok megerőltető munkája is hozzájárult ahhoz, hogy az ital elbódítsa. Engedélyt kért a lefekvésre, aztán felállt, és a szomszédos szobában ledőlt a tatamira. Nem sokkal később benyitott a felesége, feje alá párnát tett. Csódzsuró megfordult mély álmában, de tovább horkolt. Az asszony hosszasan nézte férje arcát, aztán elkapta tekintetét. Nem akart sírni.

A házban csend uralkodott, mindenki tudta, egészen az utolsó szolgáláig, minek kell bekövetkeznie, tudták, anélkül, hogy egyetlen szó is esett volna a dologról. Csönd ülte meg a főzőhelyiséget, némaság az udvart.

Alszik a gazda. A fiú hozzátartozói szobájukba vonulva elmélkednek. Néha meglibbenti a szél a vendégszoba ablakfáján árván ingó díszes csöngettyűt, hogy egyet-egyet csilingeljen. Az ablak alatt ott a kis kerti medence, ügyes vájata egy nagy terméskőnek, szélén lakkozott vízmerítő csanak, rajta lecsukló szárnyal pihen egy szitakötő.

Múlnak az órák, elmúlik a dél, a fiatalasszony már ebédkészítésre serkenti a háziakat, aztán eltűnődik, megkérdezze-e az anyósát, hátha nem illik ilyenkor evésre gondolni.

Ezalatt megérkezik Szeki Koheidzsi. Csódzsuró őt kérte meg, hogy segédkezzen a szertartásnál. Az öregasszony ekkor magához hívja menyét, aki további utasításokat várva, alázatosan várakozik. Anyósa elküldi, nézze meg, alszik-e még a fia, hiszen azt mondta, csak rövid ideig akar pihenni. És már Szeki úr is megérkezett, fel kell hát kelteni.

A fiatalasszony bemegy a férfihoz. Ismét hosszan elnézi férje arcát. Tétovázik, muszáj siettetnie férje halálát? Csódzsuró mélyen alszik, arccal az ablaknak, vonásait a kintről beáradó fény fűrészi.

Ébresztgetni kezdi férjét. A férfi nem mozdul, mire az asszony megfogja a vállát. Csódzsuró végre mormogva kinyitja szemét, karját szétárja és felül. Az asszony panaszosan szól, hogy olyan sokáig aludt, anyósa már aggódik az idő múlása miatt, és Szeki úr is megérkezett. Csódzsuró megköszöni az ébresztést és mentegetőzik: fáradt volt, a

szaké is megtette a magáét, de már jól érzi magát. Aztán teás rizst kér, hogy minél előbb indulhasson a Tókó-templomba. Szól a feleségének, hogy hívja ide az édesanyját.

Egy lovagnak, amikor életbe vágó dolgokról van szó, soha nem szabad sokat ennie, éppen csak annyit, hogy éhségét csillapítsa. Asztalhoz is ültek mind a négyen, nem azért, mert éhesek voltak, hanem hogy még egy kis időre együtt lehessenek.

Aztán Csódzsuró megfelelő méltósággal elkészült, s útrakelt Szeki Szaheidzsivel a Tókó-templom irányába, hogy önként vessen véget életének.

Amikor Csódzsuró ura lábánál kiesdekelte kérésének teljesítését, rajta kívül még tizenheten kérték Tadatosi engedélyét az önkéntes halálhoz. Valamennyien az úr kegyeltjei voltak, akiknek példátlan hűségében Tadatosi megbízott mindenekfölött. Bár szíve szerint jobban örült volna, ha szolgálói életben maradnak, és segítik, eligazítják Micuhisza fiát a hatalom gyakorlásának útvesztőiben; tudta, kegyetlenség saját halálával mások életét is kioltani. De nem tehetett másként, beleegyezését kellett adnia szolgálói halálához, bármennyire is fáj neki, Tudta, hogy az őt hűséggel szolgálók örömmel áldozzák érte életüket és egyiküknek sem okoz fájdalmat az önkéntes halál. Mert ha életben maradnának – töprengett –, úgy megvetnék őket, ahogy csak gyávákat és hálátlanokat szokás, akik meghalni sem tudnak, ha ütött az órájuk. De még ennél is súlyosabb büntetés volna számukra, ha Micuhisza fiát szolgálva folyvást azt kellene hallaniuk, hogy ő megbízott bennük életében, nem számolt gyávaságukkal. Mindenképpen jobb, ha meghalnak, s ezért inkább kimondta tizennyolcszor is az igent.

Ötven nehéz év megpróbáltatásaival a háta mögött, Tadatosi sokat gondolkozott betegágyán saját és nemesei élete és halála felől. Mindennek el kell múlnia, ami egyszer megszületett, keletkezett. A felnövekvő fiatal fa mellett kiszárad, kipusztul az öreg; azoknak a nemeseknek, akik fiát hűségükkel körülveszik, már nincs szükségük az ő hű nemesekre, jelenlétük is akadályt jelenthetne számukra. Bármennyire is szeretné hát, hogy kipróbált, hű emberei fiát is szolgálják, nagyon jól tudja, hogy kinn, az ajtó mögött, ott szoronganak a fiát majd ugyanolyan hűséggel szolgálók, mint eladdig őt az övéi. És az ő kiváló nemeseit csak haragvó irigyek vennék körül. Neki nem kell ezeket az embereket mindenáron életre kárhozatnia! Amikor kérésükre főbólintással felelt, talán éppen kegyelmet osztott nekik.

Így fűzte gondolatát gondolat után az idős daimjó, míg végre sikerült megnyugodnia.

Íme a tizennyolc önként halálba menő neve, akik Tاداتosi engedélyét megkapták:

Teramoto Jazaemon Naocugu
Ócuka Kihee Tanecugu
Naitó Csódzsuró Motocugu
Óta Kódzsuró Maszanobu
Harada Dzsudzsiró Jukinao
Munakata Kahee Kageszada
Munakata Kicsidaifu Kagesi
Hasitani Icsizó Sigecugu
Ihara Dzsúszaburó Josimasza
Tanaka Itoku
Honsó Kiszuke Sigemasza
Itó Tazaemon Maszataka
Migida Inaba Munejaszu
Noda Kihee Sigecuna
Cuzaki Gószuke Nagaszue
Kobajasi Riemon Jukihide
Hajasui Jozaemon Maszakada
Mijanaga Kacuzaeon Muneszuke

Teramoto Jazaemon Naocugu ősei az Ohari tartománybeli Teramoto vidékéről származtak. Egy Jozaemon nevű őse 1592-ben Korea meghódításakor a híres vezér, Kato Josiaki seregében magas kitüntetést szerzett, míg fia, Jazaemon az oszakai vár bevételénél tüntette ki magát. Tاداتosi szolgálatában ezer koku rizs jövedelme volt, ezenkívül ötven felfegyverzett katonával is rendelkezett. Ötvenhárom éves korában, a negyedik hónap huszonkilencedik napján vetett véget az életének, Fudzsimoto Izaemon segédletével, az Anjó-templomban.

Ócuka Kihee Tanecugu felderítő volt Tاداتosinál, százötven koku rizs jövedelemmel. A negyedik hónap huszonhatodik napján halt önkéntes halált Ikeda Hacsizaemon segítségével.

Óta Kódzsuró Maszanobu nagyapja a koreai hódítás idején tett szert hírnévre. Kato Ki-

jomasza seregében harcolt, agg korára jövedelmének folyósítását megszüntették. Denzaemon és Genzaemon fia kóbor lovagok lettek. Genzaemon fia, Kódzsuró apródnak állt be a Hoszakavákhoz, száz-

ötven koku rizs jövedelemmel. Kódzsuró a harmadik hónap tizenhetedik napján, Tadatosi halálakor valamennyi társa közül a legelsőként oltotta ki életét Kaszuga templomában, Módzsi Genbei segédletével. Éppen tizennyolc esztendő volt.

Harada Dzsudzsiro Jukinao százötven koku rizs jövedelmű lovag volt; életének a negyedik hónap huszonhatodik napján, Kamada Gendaifu segédletével vetett véget.

Munakata Kahee Kageszada és Munakata Kicsidaifu Kagesi testvérek voltak, egyenként kétszáz koku rizs jövedelemmel. Az ötödik hónap második napján mentek önkéntes halálba. Kahee a Rjucsóin-, Kicsidaifu pedig a Renso-templomban végzett magával. Az idősebbet Takada Dzsabee, öccsét Murakami Icsiemon segítette.

Hasitani Icsizó Sigecugu, a száz koku rizs jövedelmű lovag, Izumo tartományából származott. Tizennégy esztendő korában állt Tadatosi szolgálatába mint ételkóstoló. Ura, mikor betegsége miatt álmatlanul vergődött, gyakran aludt el fejét Icsizó térdén nyugtatva. A negyedik hónap huszonhatodik napján kíséretével Szeigan templomába vonult. Már előhúzta kardját, amikor a vár irányából dobpergés hallatszott. Icsizó parancsot adott egyik kísérőjének, hallgassa meg kint, hány órát vernek a dobok. A szolga kisvártatva jelentette, hogy négy dobütést hallott, de nem tudja, előtte még hányat üthettek. A jelenlévők arcára derültség ült ki, Icsizó pedig dicsérte szolgáját, amiért sikerült őt megnevetetnie. Ezután levette kimonóját, majd Josimura Dzsindaifu a halálba segítette.

Ihara Dzsúsaszaburó Josimaszát, a tíz koku javadalmat élvező hűbérest Abe Jaicsiemon egyik szolgáló lovagja, Hajasi Szahee segítette a halálba.

Tanaka Itoku Tadatosi tanuló társa volt. Papnak készült, de Tadatosi rábeszélésére, kétszáz koku javadalom fejében udvari matematikus lett. Ne felejtjük el azt, hogy idősebb napjaira már ura, Tadatosi jelenlétében is fönt hagyhatta fejfedőjét. Urától nem kapott engedélyt az önkéntes halálra, ezért, mikor Tadatosi meghalt, annak utódját kérlelte az engedély megadására. Micuhisza szintén vonakodott Tanaka halálába beleegyezni. A hatodik hónap kilencedik napján ismét kérvényt nyújtott be, amikor már a végzetes vágást is megtette. Segédje Kato Juszudaifu volt.

Honsó Kiszuke Sigemasza, mielőtt Tadatosi apjának egyik komor nyikjánál, Honsó Kjuemonnál alkalmazásba lépett volna, kóbor lovag volt Tango tartományában. Jövedelme tizenöt koku rizsre emelkedett,

midőn megvívott egy útonálló lovaggal. Kitüntetésképpen fölvehette Honsó nevét is. A negyedik hónap huszonhatodik napján döfte magába kardját.

Itó Tazaemon Maszataka lovag mint az uraság tárnokmestere, javadalomban részesült. Honsóval egy napon, Kavakita Hacsiszuke segédletével vetett véget életének.

Migida Inaba Munejaszu, az Ótomo házból való lovag Tadositól száz koku rizs jövedelmet kapott. Házában, életének hatvannegyedik évében választotta az önkéntes halált a Macuno Ukjót szolgáló Tadaharakanbee segédletével.

Noda Kihee Sigečna az Amakusza ház fejének, Nodó Minónak a fia volt, akit Tadosi javadalmozás fejében alkalmazott. A negyedik hónap huszonhatodik napján, Genkaku templomában, Era Hanemon segítségével vetett véget az életének.

Azok közül, akik a halált választották, néhányat az általuk látogatott templom kertjébe temettek, de akadtak olyanok is, akiket közvetlenül Tadosi sírja mellé földeltek el, a Kórai-kapu mellett. Sokuk csak javadalmozást kapott, ezek közül talán a legfigyelemreméltóbb Cuzaki Gószuke története.

A halált önkéntesen választók között sokan voltak, akiknek a javadalmozása nem földet és egyéb javakat jelentett, hanem természetbeni juttatást, azaz rizst. Gószuke is ezek közé tartozott. Kutyavezetéként szolgált, urát valamennyi solymászatára elkísérte. Paraszti sorból származott, de az úr sokra becsülte. Amikor megkapta Tadosi engedélyét az önkéntes halálra, az udvari tanácsadók azonnal körülzsongták hízelgéseikkel: „Hogyisne, amikor ő csak az úr kutyáját vezette! Voltak nála sokkal magasabb kitüntetésekkel elhalmozott, sokkal magasabb fizetésű szolgálói is Tadosinak, – ezt rebesgették –, de neki nem elég, hogy kérését az úr teljesítette... Többet akar ahelyett, hogy az új urat szolgálja!”

Gószuke nem tágitott. Az ötödik hónap hetedik napján elindult kutyája kíséretében Kórin templomába. Asszonya illendőképpen búcsúztatta a kapunál, mondván, hogy Gószuke olyan férfi, akinek tudnia kell ugyanolyan dicső véget érni, mint a többi nemesúrnak. Elkerülte Ódzsó templomát, pedig ősei ott voltak eltemetve. Tudta, hogy a sógun gyakran megfordul a templomban, ezért szerénységéből a Kórin-templomra esett a választása. A templom temetőjében már ott várakozott rá Macuno Nuinoszuke. Gószuke elővett táskájából egy kis dobozkat, két rizsgombóc volt benne. A kutya farkcsóválva

kerülgette, de nem akarta megenni a gombócokat. Gószuke hosszú beszédet intézett a kutyához, elismerte, hogy a kutyának állat létére nem lehet tudomása arról, hogy halott az a hatalmas úr, aki addig a fejét simogatta. Halálba megy mind, aki csak egy csöpp hálát is érez az úr irányában. Ő alacsony rangú szolga létére ugyanúgy véget vet az életének, mint a nemesek és lovagok, mert ő is az úr rizsét ette, s az úr kedvelte őt. Mérheteretlenül elszomorítaná az a tudat, hogy nélküle nyomorúságos kóbor kutya lenne. Hiszen az úrnak még a sólymai is a halálba menekültek. Súun templománál buktak alá a kút vizébe. Megkérdezte a kutyától, akar-e hát együtt halni vele. Mert ha nem, kóbor kutyaként fog tovább élni. Ha vele akar halni, ne egye meg a gombócokat, de ha a kóbor kutya sorsát választja, akkor megeheti. Aztán merőn a kutyára bámult. A kutya vizionozta a pillantását, de csak nem akart az ételből enni.

Gószuke úgy vélte, a kutya a halál mellett döntött, mert vakkantott egyet és megcsóválta a farkát. A férfi remegő hangon megköszönte a kutya hajlandóságát a halálra, miközben azt is a tudtára adta, hogy igen sajnálja kioltani az életét. Törét végül a kutya oldalába döfte. Maga mellé húzta az állat tetemét, kimonójából elővett egy összehajtogatott papírt. Kiterítette, sarkaira kavicsokat rakott, hogy a szél el ne sodorja. A papíron a következő kis vers volt írva:

Haláltól óvnak,
tartanánek az urak.
Minden hiába.
Mit ér az életem már?
Most halni megy Gószuke...

Biztosan valami fényes lakoma, nevezetes szertartás alkalmával leste el a versírás fortélyát, azt is, hogy milyen legyen a papír. Anélkül, hogy vétene a versírás szabályai ellen, nevét talán abból a megfontolásból nem írta a vers alá, mert az már úgylis benne van a szövegben.

Amikor úgy vélte, hogy már semmi tennivalója nem maradt, közölte segédjével, Macunóval, hogy elkészült. Törén ott piroslott a kutya vére, megforgatta a levegőben, aztán harsányan fölkiáltott:

– Sietek én is, megyek a solymász urak után, én, a kutya vezető!

Arcán mosoly derengett, míg egy vízszintes és egy függőleges vágást hasított a dereka alatt. Macunónak hátulról csak a fejét kellett leütnie.

Gószuke özvegye megkapta aztán azt a pótlékot, ami kijár minden magas rangú önkéntes halált választó özvegyének. Egyetlen fiuk korán elkerült otthonról, papot akartak belőle nevelni. Az özvegy öt személynek járó rizsadagot kapott egy új házzal, s jó egészségben élt még Tadatosi halálának harmincharmadik évfordulóján is.

Kobajasi Riemon Jukihide, aki tíz koku rizsjavadalmat élvezett, Takano Kanemon segítségével ment az önkéntes halálba.

Hajasui Jozaemon a Hana Barake palotában volt kertész, tizenöt koku rizsjövedelemmel. Ura, Maszaszada Tadatosi emelte ki a paraszti sorból. Ő is a negyedik hónap huszonnegyedik napján vetett véget életének, Bucugan templomában, Nakamicu Hanszuke segítségével.

Mijanaga Kacuzaemon Muneszuke, a szakácsok fölviigyázója, elsőként kérte Tadatosi engedélyét az önkéntes halálra, melynél Josimura Kaemon segédkezett.

E tizennyolc emberen kívül hadd mondjam el Abe Jaicsiemon Micsinobu nemes történetét. Fiatal korában, amikor Tadatosi szolgálatába lépett, még Inoszukének hívták. Jövedelme több mint ezerszáz koku rizs volt. Amikor elfojtották a simabarai keresztény parasztfelkelést, öt fiából három olyan bátran harcolt, hogy jutalomképpen kétszáz-kétszáz koku rizst kaptak jövedelmül. Jaicsiemontól méltán elvárta hát valamennyi hozzátartozója, hogy amikor eljön az ideje, életének önkéntes halállal vessen véget. Kérlelte is, valahányszor csak nála teljesített szolgálatot éjszaka, de nem kapott engedélyt az önkéntes halálra. Tadatosi újra és újra azzal háritotta el kérését, hogy elismeri ugyan Jaicsiemon nemes szándékát, de nagyobb öröme volna, ha életét megtartaná és hűségével fiát szolgálná tovább.

Tadatosi már akkor megszokta, hogy ellenkezzék Jaicsiemonnal, amikor az még mint Inoszuke apródoskodott nála. Ha példának okáért Inoszuke megkérdezte, hogy előkészítse-e az étkezéshez a tálcát, akkor Tadatosi szinte biztosan azt válaszolta, hogy még nem éhes. S hogy mennyire szokás dolga volt ez nála, itt a bizonyíték: ha egy másik apród tette föl utána a kérdést, tüstént vitette is a tálcát. Valahányszor meglátta őt Tadatosi, már azon törte a fejét, miben és miként fog vele ellenkezni. El kell ismerni, hogy soha semmit nem rótt fel Jaicsiemonnak, akit, ha valaki igazságos, nem is hibáztathatott volna éppen pontossága, figyelmessége miatt.

Jaicsiemon így aztán az idők folyamán teljesen a maga belátása szerint szolgálta urát; nem kellett sem kérdeznie, sem parancsot várnia,

mert mielőtt a parancsot megkapta volna, ő már teljesítette, s olyan kifogástalan pontossággal, hogy mindenki csodálatát kiérdemelte. Tudta, hogy csak dacból szolgálja urát. Észrevette ezt még idejekorán Tadatosi, s érezte, hogy minden meggondolás és ok nélkül mond ellent szolgáljának. Röstelkedett is emiatt. Azt is tudta, hogy csakis ő az oka Jaicsiemon ellenkezésének. De már hiába próbálta elhagyni ezt a rossz szokást, nem sikerült, mert ahogy öregedett, még akadémikusodóbb lett.

Gyakran megesik, hogy kerülünk valakit, vagy éppen rokonszenvesnek tartjuk. Indulataink okát sokszor nem tudjuk megmagyarázni. Tadatosi is így volt ezzel: ugyanilyen érzelmi oknál fogva nem szívelhette Jaicsiemon. Igaz, maga Jaicsiemon is furcsa ember volt, nem barátkozott senkivel. Mint példamutató nemes, mindenki becsülte, de senki nem próbált a bizalmába férkőzni, aki mégis megkísérelte, hamar csalódnia kellett. Egy nála sokkal idősebb szolga, amikor még Jaicsiemon Inoszukének hívták – több alkalommal is a segítségére akart lenni apróbb-nagyobb ügyekben, egy-két meghittebb szót váltani vele, de igyekezete hiábavalónak bizonyult. Híresztelni is kezdte, hogy ez az Inoszuke úgy magába zárkózik, mint egy kagyló. Ez a kis történet talán megmagyarázza Tadatosi ellenszenvét.

Tadatosi tehát anélkül halt meg, hogy engedélyt adott volna Jaicsiemonnak az önkéntes halálra. Jaicsiemon pedig gyakran könyörgött, hiszen ő soha semmit nem kért urától, ez lett volna első és egyetlen kívánsága. De Tadatosi állhatatosan kitartott elutasítása mellett, nem mulasztotta el egyetlen alkalommal sem hangoztatni reményét, hogy Jaicsiemon hűséggel szolgálja majd fiát, Micuhiszát. Miután az úr meghalt, Jaicsiemon nehéz gondolatok gyötörték. Lehetséges volna, hogy továbbra is elviseljék az udvarban? Két dolog közül választhat. Vagy mégis a halálba megy, vagy elhagyja az udvart és kóbor lovag lesz. Végül is úgy döntött, hogy az ő élete az övé, saját útját fogja járni, nem törődve, miképpen vélekednek róla mások. Egy nemessel nem lehet úgy bánni, mint egy ágyassal! – dohogott magában. És hogy nem állt Tadatosi kegyében, végül is nem jelentett semmit.

Míg nem határozott, mindennap bement szolgálattételre az udvarba.

Így érkezett el az ötödik hónap hatodik napja, amikor már a tizenharmadik nemes is a halálba ment. A higói Kumamotoóban, a Hoszokava ház székhelyén, másról sem folyt a szó, mint az elhalálozásokról. Jaicsiemon csak akkor keresték meg, amikor megbízták valamilyen munkával, parancsot adtak ki számára. A következő nap már nem bírta elviselni, hogy egyedül rostokol szolgálati szobájában. Észrevette,

miként fordultak el tőle, kerülték a tekintetét, de ha alkalom kínálkozott, minden mozdulatát lesték. Ezen sokat bosszankodott is, főképp, mert tudta, senki sem vádolhatja gyávasággal, amiért nem oltotta ki életét. Tudta, bármelyik pillanatban kész véget vetni életének, s ezért büszkén járt be az udvarba.

Néhány nap múltán arra lett figyelmes, hogy rosszindulatú suttogás veszi körül, de nem sikerült megtudnia, hogy a rágalmak kitől erednek. Fülébe jutott az a megjegyzés, hogy ő voltaképpen örül, mert nem kapta meg Tadatosi engedélyét. Micuhisza is adhatna engedélyt, de nem kér, talán azért, mert teste más anyagból van, mint a többi nemesnek. Némelyek tettetett jóindulattal úgy vélekedtek a háta mögött, hogy a kard nem is képes átvágni hasán a bőrt, bár ami igaz, az igaz, olajjal még megpuhíthatná.

Jaicsiemont módfelett ingerültté tette a szóbeszéd. Mert mondhatnak bármit róla, azt nem engedheti, hogy gyávasággal vádolják. S ha ennyire elvetemült alakok veszik körül, akkor majd ő a végére jár ennek a dolognak.

Szolgálat végeztével, este, futárral hívatta magához két fiát, akik már elköltöztek a szülői házból. Jaicsiemon kivette a lakószoba és a fogadó közötti tolóajtót, maga mellé ültette elsőszülött fiát, Gombeit, aztán a másodszülött Jagoemont, és az ötödiket, a kiskorú Hicsinodzsit, aki még a felnőtté avatás előtt álló kamaszok hosszú hajzatát hordta. Gombei, aki a simabarai parasztfelkelés letörése alkalmával olyan derekasan viselkedett, és éppen olyan járatos volt a nemesi szokások körül, mint felmenői, ezúttal megkérdezte apját, hogy sikerült-e megszereznie az engedélyt, s mikor meghallotta, hogy apja még most is várja, többet már nem is kérdezett. Értették egymást szavak nélkül is.

Nem sokkal ezután két lampion fénye világította be a kaput az esős éjszakában: megérkezett Icsidaifu, a harmadszülött, és a negyedik fiú, Godaifu. Letették vízhatlan köpenyüket, át voltak ázva. Egyfolytában esett negyvenkilencedik nappal Tadatosi halála óta. A kertre nyíló ajtók mind tárva voltak, mégis bágyasztóan hatott a nehéz, fülledt májusi levegő. A gyertyatartókban időnként megremegtek a lángok, kinn a fák alatt egy szentjánosbogár villogott.

Jaicsiemon megköszönte fiainak, hogy a szokatlan kései idő ellenére is azonnal eljöttek hívására. Elmondta, mit híresztelnek palotaszerte: az ő teste csak akkor fogadná be a kardot, ha előbb olajjal puhítaná. Így aztán a mostani alkalmat tartja a legmegfelelőbbnek, hogy kipróbálja ezt a tanácsot fiai előtt.

Icsidaifu és Godaifu fiatal nemesek, így kétszáz koku rizs jövedelmük volt. Icsidaifu közvetlenül Micuhisza szolgálatában állott, s emiatt számos irigye is volt. Ezért elsőnek ő válaszolt apja szavaira. Elmondta, néhány nappal azelőtt megsúgták neki, Tadatosi végrendelkezett úgy, hogy egyszerre két nemzedékük szolgálhatja az uraságot. De volt valami különös annak az embernek a hangjában! Most már mindent értett.

Jaicsiemon figyelmeztette fiait, hogy nem kell azokkal törődniük, akik mindenben a látszatot keresik. Tudja, ha véget vet életének, fiait megvetik majd, mert nem kapott engedélyt a halálra. De viseljék méltósággal a szégyent, szenvedjenek együtt a fiai. És ne legyenek széthúzó, életében soha semmi nem borzasztotta úgy el, mint a viszálykodás. Aztán arra kérte a fiait, nézzék végig a halálát.

Jaicsiemon öt fia szeme láttára fölhasította a testét, aztán még arra is volt ereje, hogy balról jobbra, egyetlen vágással lenyakazza magát. Fiai elszörnyedve, de egyben megkönnyebbüléssel nézték végig a halálát.

A másodszülött Jagoemon aztán arra kérte Gombei nevű bátyját, hogy ne feledje apja szavait, éljenek békességben, hiszi, hogy egyikük sem fog apjuk kívánsága ellen cselekedni. Ő kevesebb szerencsével járt a simabarai csatában, mint Gombei, ezért kijelentette, hogy egy időre bátyjánál maradna. Megígérte, amíg nála lesz, bárki, bármi ellen is megvédi, ha szükség lesz rá, benne megbízhat a bátyja.

Gombei beleegyezően bólintott. Öccsét sem illeti meg kevesebb, mint őt magát. Szemöldökét összevonta.

Godaifu figyelmeztette testvéreit, hogy mindenre fel kell készülniük, hiszen apjuk nem szabályos önkéntes halállal halt. Ő is összeráncolta szemöldökét.

Icsidaifu is igazat adott testvéreinek: bármi is történjen, nekik össze kell tartaniuk, nem élhetik saját külön életüket.

Gombei feldúltan mondott igent Icsidaifunak. Lénye mélyén gorma volt, azt külseje is elárulta, de valójában mindig szívén viselte öccsei sorsát. Érzéketlennek látszott, de állandóan kiütközött legfőbb hibája, hogy mindig egyedül, önfejűen cselekedett, soha senkivel sem közölte előre elhatározását. Talán ezért is hangoztatták testvérei az összetartást.

Hicsinodzsó, a legfiatalabb, úgy vélekedett, ha látni fogják összetartásukat, senki nem mer majd beléjük kötni. Hangja még gyermeki volt, annyira, hogy elszomorodott testvéreit földerítette.

Micuhisza, Tadatosi negyedik ranggal kitüntetett fia, Higo tartományának várományos kormányzója, apja örökébe lépett. Megtörténtek szerte a tartományban az új kinevezések, birtokadományozások, nagylelkűen jutalmazták a tizenhét önkéntes halálba ment családját. Ezekben a családokban az elsőszülött fiú elfoglalta apja tisztét, az özvegyek megkapták az ilyenkor szokásos évi rizsjáradékot, az új lakóházat, s ha azok javításra szorultak, a kormányzóság intézkedett. De ne higgyük, hogy valaki is irigyelte ezeket a családokat; mindenki tudta, hogy vajmi kevés szerencsével érdemelték ki a javakat.

Csak Abe Jaicsiemon családja volt kivétel. Gombei, az elsőszülött nem léphetett apja szolgálati helyébe, mindössze annyi történt, hogy az öreg Jaicsiemonnak járó ezeröttszáz koku rizst szétosztották az öt fiú között. Valójában nem a család rövidült meg, hanem az elsőszülött Gombei tekintélye. Öccsei jól jártak a rizs szétosztása révén, de rosszul, ha arra gondoltak, hogy többé már nem húzódhatnak az ezeröttszáz kokut érő hatalmas fa védelme alá. Egyforma kis fácskáknak érezték magukat.

A közügyek csak lépésről lépésre haladhatnak, ezért előre nincs, aki megmondja, hogy a dolgok miképpen végződnek. Törvényszerű, hogy míg a kormányzat valami újat, szokatlant nem hoz létre, addig az esetleges igazságtalanságok, szabálytalanságok fölött simán napirendre térnek az emberek, de bűnbakot keresnek az „új” létrehozójában.

Micuhisza tanácsadója, a ravasz Hajasi Geki, minden tekintetben megfelelt szolgálatában. Míg az uraság gyermek volt, érdekes történetekkel szórakoztatta. Csalhatatlannak látszott, bár az idő múlásával sok esetben rábizonyult, hogy tévesen ítélkezett. Abe Jaicsiemon dolgában kijelentette, hogy Jaicsiemon neve nem említhető egy napon azokkal, akik Tadatosi engedélyével önként vállalták a halált. Ő agyalta ki az ezeröttszáz koku rizs szétosztását is. Bár Micuhisza nem tartozott éppen a rövid eszű daimjók közé, de fiatalsága miatt híjával volt minden tapasztalatnak. Nem ismerte Abe Jaicsiemon dolgait sem. Csak kedvelte a harmadszülött fiút, Icsidaifut. Tudomása volt arról, hogy a fiú jövedelme megnövekedett apjuk járandóságának szétosztásával. A többi Abe fiúra egyáltalán nem gondolt.

Jaicsiemon megvetették életében azért, mert élt, és megvetették halálában, mert meghalt példásan, önkéntes halállal. Azt ugyan engedélyezte az udvar, hogy a többi tizenhét nemes közelébe temessék, a járandóság dolgában mégis olyan határozatot hozott, hogy a család

megvetése már-már elkerülhetetlenné vált. Ezután az Abe testvérek életében szomorú napok következtek.

1642-ben, Kanei tizenkilencedik évének harmadik hónapjában, a tizenhetedik napon, Tadatosi már egy éve halott volt. Földi maradványai közelében kezdték el megépíteni a Mjókai-templomot, nem messze pedig Kójó kápolnáját. Ebbe a kápolnába vitték át Tadatosi maradványait. Az évfordulóra nagy emlékünnepséget tervezett az udvar. Ott volt a kápolna papja, Kjósuzs, Kiotóból pedig eljött a Daitoku-templom Tenjú nevű papja.

Enyhe tavaszi idő volt, felvirradt a nagy nap. A kápolna környéki cseresznyefák teljes virágzatban pompáztak.

Az emlékhelyen elsőnek a halott fia, Micuhisza jelent meg őrei, tanácsadói kíséretében. A szertartás tömjénszentelésből állt, Micuhisza sorban az Abével együtt tizenkilenc önkéntes halált választó férfi sírjához lépett és síronként megismételte a szertartást. Ezután a halottak hozzátartozói következtek, ők is elvégezték egyenként a tömjénszentelést. Aztán érkezett az elhunytak rangjához illő díszruhák szétosztása is.

A szertartást semmi nem zavarta meg, kivéve egyetlen eseményt. Amikor Abe Gombeinek kellett a tömjént megszentelnie, ő előlépve, kirántotta tőrét és levágta a haját, aztán Tadatosi emlékhelye mellé tette. A dolog váratlanul történt, s mire a nemesek felocsúdtak meglepetésükből, Gombei már visszalépett a helyére. Valaki rákiáltott, aztán megragadták és elvonszolták a fiút.

Vallatásánál a fiatal Abe elmondta, hogy nem ellenségeskedésből követte el tettét, már csak azért sem követhette el gyűlölködésből, mert őt is ugyanúgy az emlékhely elé bocsátották, mint a többi tizennyolc nemes hozzátartozóját; de mégsem érezheti magát azokkal egyenrangúnak, mert jövedelmében megrövidítették, járandóságát szétosztották a testvérek között. Tudta, hogy méltatlanul engedték az emlékhely közelébe, ezért tettével urát, apját és családját szerette volna kiengesztelni. Amikor elszoruló szívvel előrelépett, elhatározta, hogy lemond a nemességéről. Beismerte, hogy tettét nem az emlékhelynél kellett volna elkövetnie, de azt erősítette, hogy semmilyen ellenségeskedés nem vezette haja levágásában.

Amikor szavai Micuhisza fülébe jutottak, őt csak az bántotta, hogy Abe Gombei a nyilvánosság előtt cselekedett. Mert mi mást is jelenthetne a fiú tette, ha nem azt, hogy Gombei őt hibáztatja, amiért hajlott Hajasi Geki tanácsára. De Micuhisza fiatal, alig huszonnégy esztendő

volt, amellet indultatos ifjú, aki érzelmeit nem tudta magába fojtani. Azonnal kiadta a parancsot: Gom-beit tartsák fogva a palotában.

Eközben az Abe porta kapui becsukódtak, és a testvérek várták a palota további döntését. Éjszaka aztán megelevenedett a ház: testvérek, rokonok tanácskoztak, hogy mit tegyenek.

A család elhatározta, hogy a kiotói Tenjú paphoz folyamodnak. Icsidaifu fölkereste a papot a szállásán, és kérte, járjon közbe Gombei ügyében. Tenjú közölte, hogy bármennyire szeretné, nincs befolyással a kormányzóra, de ha módja nyílik rá, s a fiú élete veszélyben forog, megpróbálja megmenteni. „Aki a haját levágta, azt már mindörökre papi embernek kell tekinteni” – mondotta. Icsidaifu bízott a pap szavában, s ez a családban is reménységet ébresztett. De ott leselkedett a veszély: Tenjú nemsokára visszatér Kiotóba. A pap, ahányszor csak Micuhiszával volt beszéde, várta az alkalmat, hogy szóvá tehesse Gombei dolgát, de nem sikerült. Micuhisza tudta, hogy semmilyen intézkedést nem tehetne Gombei sorsával kapcsolatosan, ami ne jutna el a pap fülébe, és azt is, hogy Tenjúnak, a kiotói Daitoku-templom papjának a kérését nem utasíthatná vissza. Ezért tehát alig várta, hogy a pap visszatérjen Kiotóba.

Amikor Tenjú pap távozott, Micuhisza az Ide mezején fölakasztatta Gombeit. Azzal vádolták, hogy az előző uraság maradványaival szemben méltatlanul, becstelenül viselkedett.

Az Abe család feje Jagohei lett. Zárt ajtók mögött egyre gyakrabban ültek le tanácskozni a további teendőkről. Valamennyien úgy vélekedtek, hogy Gombei hibás volt, de ha hibázott is, nem kutyának a kölyke, hanem egy olyan emberé, akit az önkéntes halált választók között tartanak számon. Miért kellett megölni? Ha már mindenképpen a halálát akarták, miért nem kényszerítették, hogy önkéntesen végezzen életével? Fényes nappal mint közönséges útonállót akasztották föl! És ha a palota rájuk is kiterjeszti haragját? És hogyan viselkedjenek az udvarban, míg meg nem tudják a palota további terveit? Nincs más választásuk, mint összetartani, s ha kell, vállalni mind a négyüknek a lázadók sorsát. Azok is, akik már rég elhagyták az Abe portát, mind visszaköltöztek és bezárkóztak. Az összefogás híre eljutott a palotába. Időnként kémek ólálkodtak Abeék jamazaki portája környékén, Icsidaifu meg Godaifu elhagyott otthona környékén. A palotában támadásra készítettek elő a katonákat. Az Abe porta főszárnyának megtámadását Takeucsi Kazuma Nagamasza nemes parancsnokságára bízta. Kazu-

ma jövedelme ezerszázötven koku rizs volt és harminc fegyveresnek parancsolt. Helyetteséül két száz-száz kokuval javadalmazott lovagot neveztek ki: Szoedzsima Koheit és Nomura Sóbeit. A hátsó kapu támadását az ötszáz koku jövedelemmel rendelkező Takami Gonemon Sigemaszára bízták, szintén két helyetessel.

A negyedik hónap huszonegyedik napjára tűzték ki a támadást. Éjszakai őrjárat figyelte a jamazaki házat a támadás előtti napon. Éjszaka elfogtak egy álarcos nemest, aki az Abe porta falán ereszkedett le, egyenesen a kémek karjába. Le is szúrták. Reggelig egyéb zavargás nem történt. Micuhiszáék kihirdették, hogy a támadásra kijelölteken kívül tilos bárkinek is a lázadók otthonába belépnie, de ha csak egyetlenegy Abe házbelit is észrevesznek a falakon kívül, azt azonnal leszúrhatják.

Az Abe ház tagjai csak a támadás előtti napon tudták meg, mi készül ellenük. Első teendőjük az volt, hogy a házat rendbe hozták, tisztogattak a szobákban és a kertben, megsemmisítették az értéktelen tárgyakat, aztán valamennyien vacsorához ültek. Az öregek és asszonyok végeztek magukkal, a gyermekeket szüleik saját kezűleg ölték le. Aztán a család eltemette halottait a kertben, nagy, közös sírban. A négy testvér hangos imádkozásra terelte össze a ház szolgálait állandó dobpergés, csengettyűszó mellett, de nem is a halottak elsíratására, hanem hogy ezzel is bátorítsák őket. Így múlt el az éjszaka.

A közelben három szomszéd lakott: a főkapuval szemben Jamanaka Matazaemon, tőle balra Cukamoto Matahicsiró, jobbra pedig Hirajama Szaburó. Cukamotoék birtokolták a tartomány Amakusza nevű járását, az Amakusza és a Siki házzal együtt, és egyedül csak ők szolgálhatták a Hoszakavákat, mert egy hajdanvolt tartománykormányzó, Konisi Jukinaga ellen az Amakuszák és a Sikik ősei valami vétséget követtek el, amiért is családjukat kiirtották. A Cukamoto család jó barátságot tartott az Abe házzal; Cukamoto Matahicsiró nemcsak az öreg Jaicsiemonnal állott jó viszonyban, hanem a két család tagjai külön-külön is egymással. A legmelegebb barátság azonban Matahicsiró és Jaicsiemon másodszülött fia, Jahee között szövődött, mivel mindketten mesterien bántak a lándzsával, s gyakran össze is mérték tudományukat.

Matahicsiró őszinte kétségbeeséssel értesült Jaicsiemon dolgairól, arról is, hogy nem kapta meg ura engedélyét az önkéntes halálhoz. A családba egyre-másra beköszöntő események olyan fájdalmasan érintették, mintha az Abék testvére vagy rokona lett volna. Egy este el is határozta, hogy átküldi feleségét, adja át üdvözetét és fejezze

ki részvétét. Maga nem mehetett, mert mióta az Abék nyilvánosan kegyvesztettek lettek az uraságnál, férfiember nem állhatott velük szóba. Még egyszer végiggondolta magában a történeteket: valóban ártatlan-e az Abe ház. Úgy okoskodott, ha a feleségét küldi a szomszédba, semmi veszély sem fenyegetheti, még akkor sem, ha a látogatás később kiderülne. Asszonyoknak szabad volt az Abe családdal beszélgetniük. Felesége boldogan ki is készítette ajándékait, és az éj leple alatt elindult a szomszédba. Bátor asszony volt, aki, ha kell, kész magára vállalni a felelősséget.

Fölösleges mondani, hogy az Abe család mennyire megörült a látogatásnak. Tudták, hogy odakinn tavasz van, a fák virágban állnak, a madarak énekelnek, az emberek vidámak, míg ők magukra hagyva az isten, Buddha és az emberek által, zárt falak, ajtók közt tengetik életüket. És akadt valaki mégis, aki elesettséjükben vigasszal kereste föl őket. Az asszonyok sírva kérték, ha már úgy kell elpusztulniuk, hogy emléküik sem marad fenn, ő ne feledkezzék meg róluk. A fogóságban tartott gyermekek, akiknek furcsa volt a rendkívüli állapot, az asszonyba fogództak, úgy próbálták marasztalni.

Cukamoto ezalatt hosszas töprengésbe merült. Miért is küldte a feleségét az Abe házba? Mert jó viszonyban voltak. Kockázatos dolog mégis, másnap már megérkeznek az uraság csapatai, s igazi háború lesz. Az urasággal szemben két legfőbb kötelessége, hogy óvja a környéket a tűzvészttől, és, ha bárkit látna az Abe porta falain kívül, azt azonnal szúrja le.

De hát mégsem ülhetett tétlenül olyan nemesúr módján, aki azért nemes, mert különbséget tud tenni embertársai iránt táplált érzelmei és a fölötteseinek kijáró tisztelet között. Mire az éjszaka leszállt, tudta, mit fog másnap tenni. A hátulsó ajtón kilopódzott a kertbe, s végig elvágta az Abeékkel szomszédos kerítés bambuszait összekötő zsinógot, aztán visszament a szobájába. Leemelte lándzsáját a polcról, kihúzta sólyomcímeres tokjából és várta a virradatot.

Takeucsi Kazuma, az Abe ház ellen szervezett támadás fővezére, híres nemesi katonacsaládból származott. Őse Simamura Takanori, azaz Dandzsó, a Bíró, más nevén az Erős Ifjú volt. Urának csapatait 1531-ben, Kjóroku negyedik évében, a Szeccu tartománybeli Anagaszakiban megsemmisítették. A csatavesztéskor tengerbe ölte magát, magával rántva két ellenséges katonát is.

Erős Ifjú Icsibee nevű fia Kavacsi tartományban a Jaszumi családhoz szegődött. Egy ideig még viselte a nevét, de amikor megszerezte

a takenoucsigoei birtokot, már Takenoucsinek szólíttatta magát. Kicsibee Konisi, Icsibee fia, Jukinaga alatt harcolt dicsőséggel, ott volt a Kii tartománybeli Óta vár bevételénél, amikor az árkokat vízzel árasztották el. Maga Tojotomi sógun jutalmul katonai díszruhával ajándékozta meg, melyen ott ékeskedett Japán jelképe, a fehér mezőbe foglalt piros korong. Amikor Koreát támadták, túszul esett, három évig fogságban tartották. Kato Kijamasza hívta magához a Konisi ház pusztulása után. Ezer koku járandósággal jutalmazta. Urával nem sokkal kinevezése után összetűzött, majd saját fegyveresei élén elhagyta Kato Kijomasza udvarát. Tadatosi apja, Szanuszai fogadta udvarába, ismét ezer koku járandóság fejében. Őt fia közül az első, az apjával azonos nevű Kicsibee, pap lett, papi nevén Jaszumi Kenzan. Majd három öccse született: Sicsiróemon, Dzsiródaifu és Hacsibe, végül ötödiknek Kazuma, aki a simabara felkelés alkalmával mint apród szolgált Tadatosit. 1638-ban, Kanei tizenötödik évében, az ötödik hónap ötödik napján, Hoszakava egyik támadása előtt, megkérte urát, Tadatosit, hogy őt küldje előőrshöz. Tadatosi elképedt – mit nem akar, hisz még gyermek! Akkor éppen tizenhat esztendő volt. De Kazuma elfutott, egyenesen a vár irányába. Még hallotta Tadatosi kiáltását, hogy vigyázzon magára. Ura végül mégsem hagyta egyedül menni: Otona Simatokuemon, saját lábbeli- és lándzsahordozója inalt utána. Rászegeződő puskacsövek között hágott fel a fiú a vár fokára. Tadatosi három embere piros ruhaszegélyénél fogva próbálta visszarántani, de nem sikerült. Tehetetlenül követték és együttesen hatoltak be a várba, ahol Kazuma súlyosan megsebesült. Vitézsége a vele együtt támadó Tacsibana Hidanokami Manesigének, a hetvenkét esztendő vezérnek is feltűnt, aki többi vezértársának is beszámolt Kazuma tettéről, hogy aztán együtt illethessék dicséző szavakkal.

Amikor a várat Hoszakava csapatai bevették, maga Tadatosi adományozta Kazumának a híres Szeki Kanemicu által készített kis kardot, és jövedelmét egyszerre ezerötven kokura emeltette. A kardot Tadatosi nagy ünnepek, fontos események alkalmával később mindig kölcsön kérte Kazumától.

Most, hogy Micuhiszától megkapta a következő feladatát, boldogan sietett a nemesi váróhelyiségbe. Egy társa a fülébe súgta, hogy még az olyan bajkeverő mint Hajasi Geki, is cselekedhet néha értelmes dolgokat, mivel ő döntötte el Kazuma jelölését a nagy kapuhoz. Kazuma erősen megilletődött. De azt is megsúgták neki, hogy Hajasi Geki miképpen érvelt Micuhiszánál: őt már Tadatosi is kivételes bánás-

módban részesítette, s itt a jó alkalom, hogy ezt a kitüntetést Kazuma meghálálja a kegyelmes úr fiának. A hír vivője szerint Kazumának bámulatos a szerencséje.

Kazuma dohogott, a palotából összevont szemöldökkel távozva csak annyit mondott, már éppen ideje meghalnia.

Micuhiszanak természetesen azonnal hírül vitték Kazuma megjegyzését, ezért aztán a Takeucsi portához gyorsfutárt menesztett az üzenettel: Kazuma vigyázzon magára és járjon szerencséivel. Kazuma azt üzenete vissza a futárral, hogy köszöni ura kegyes szavait.

Amint Kazumának fülébe jutott Hajasi Geki közreműködésének híre, eltökélte magában, hogy meghal. Nem indulatosságból határozott így, már maga is mélységesen áhította a halált. Mert ha Geki így akarta megháláltatni vele Tadatosi iránta tanúsított jóindulatát, akkor ő is csak a vesztére gondolhatott. Fölbundultan törte a fejét, megpróbált igazságos lenni: igaz, hogy Tadatosi emelte őt föl, de akkor még nagyon fiatal volt, s ahogy múltak az évek fölötté, lassacskán vele is úgy bánt az úr, mint a többi lovaggal. Ha igaz – gondolta –, hogy urának mindenki hálával tartozik, akkor miért csak neki kell hálásnak lennie? Amikor Tadatosi meghalt, neki is önkéntes halállal kellett volna véget vetnie az életének. Képességeire azonban továbbra is szüksége volt az udvarnak, így hát életben maradhatott. Talán már megbánták a döntést; s ezért jelölték őt a legveszélyesebb feladatra? Nem sajnálta az életét, de azt azért mégsem találta igazságosnak, hogy halálba kényszerítik. Addigi tettei, hűséges volta a legjobb bizonyíték, hogy soha nem óvta az életét, s most azt akarják rábizonyítani, hogy gyáva? Ezt nem fogja eltűrni, már csak azért sem, mert senki sem tudná pontosan meghatározni, voltaképpen kinek kell – ha kell – meghalnia, és ki maradhat életben. Ha ő meghalhatott volna, bárki előtt tétovázás nélkül kioltotta volna az életét. Ha most így gondolkoznak a személye felől, akkor ajánlatos, hogy elvállalja, amivel megbízták. Szégyenletesen megtartott élete miatt ért szégyenét le kell mosnia magáról. Ez a megaláztatás Hajasi Geki műve, csak ő képes ilyen becsületbe vágó dolgok kiagyálására, s ezen nem kell csodálkozni. Azt még el tudná viselni, hogy Micuhisza hajlott Geki szavára, de azt nem, hogy ura elkergetné őt. Még jól emlékezett, amikor a simabarai támadás előtt ura utánakiáltotta, hogy vigyázzon magára. Akkor még nem tudta, mit jelentenek ura szavai, de most már érti: senki ne mozduljon a lóva mellől, szolgálai ne széledjenek szét. És ha Micuhisza is azt üzeni, hogy vigyázzon az életére... Újabb szégyen! Halálával sem moshatja

magát tisztára, pusztuljon bármilyen módon is. De azt még egyszer elhatározta, hogy semmiképpen sem fog tovább élni.

Kazuma röviden annyit mondott családjának, hogy őt bízta meg az uraság az Abe ház bevételeivel. Szándékáról nem szólt senkinek, de egyvalaki mégis megsejtette tervét: Tokuemon volt az, kedvelt szolgája, aki bármikor kész volt a halálba is követni őt. Kazuma még csak huszonegy esztendő volt, felesége szintén gyerekszamba ment. Az asszony nem gyanította, mire készül az ura, mégis nyugtalanul ringatta ölében egyesztendő gyermeküket.

A negyedik hónap huszadik napjának estéjén, közvetlenül a támadás előtt, Kazuma feje közepén leborotváltatta a haját, aztán a Tadatosi által nekiajándékozott tömjén füstjével illatosította magát.

A hátsó kapu támadásának feladatával Takami Gonemont bízták meg. Gonemon családja eredetileg a Vada nevet viselte, az Ómi tartományban uralkodó Vada Tadzsimanokaminak a leszármazottai voltak. Egy ideig Gamo Katahidét szolgálták, míg egy késői unoka, Vada Sógoró kezdeményezésére a Hoszakava házhoz csatlakoztak. Sógoró 1600-ban a szekigaharai csatában tüntette ki magát. Amikor Szanszaihoz, Tadatosi apjához került, új urától a Takami nevet kapta. Az ő tiszte volt felügyelni az örlovagokra. Ezért ötszáz koku rizs jövedelmet kapott. Takami fia, Gonemon, jelesen csatázott Simabaránál, mégis lefokozták, mert megsértette a harci szabályzatot, s azonnal vissza kellett térnie Szanszai palotájába. Amikor ütött az Abe ház elleni támadás órája, elővette a Bizen tartománybeli Nagafune műhelyben kovácsolt kardját, s egy kereszthúros lándzsával kivonult.

Ugyanolyan hűséges apród szolgált, mint Kazumát Tokuemon. Egyszer a tikkasztó meleg annyira megviselte, hogy lefeküdt; szolgálatbeli társa éppen visszatért, valahol kinn járt a gazdáival. Víz akart venni a kis dézsába, amikor megpillantotta szundikáló társát, s hozzáugorva, a párnájába rúgott, aztán dühödten méltatlankodni kezdett. Miért hagyja, hogy ő menjen vízért, amikor még be sem fejezte szolgálatát. Az apród bocsánatot kért, de nem állhatta, hogy ki ne mutassa neheztelését a rúgás miatt, mire társa a következő pillanatban kardjával leütötte a fejét. Aztán, hogy tettét méltóképpen fejezze be, a haldokló mellére ugrott, s egy biztos döféssel a túlvilágra segítette.

Tudta kötelességét, feletteséhez sietett, s elmondta a történeteket. Mindent elkészített, hogy kioltsa saját életét is. Fölöttesét még egyszer megkérdezte, hogy kellőképpen felvilágosította-e a részletekről, mire

az Gonemonhoz szaladt, megtanácskozni a váratlanul előállott helyzetet. Gonemon éppen akkor érkezett haza, még hivatalos öltözetben átnyargalt a Hoszakava palotába, hogy megtudakolja Tadatosinak a véleményét. Tadatosi helyeselte a fiú indulatosságát, és kijelentette, hogy az apródnak nem kell kioltani saját életét. Ezek után az apród félelmet nem ismerve szolgálta tovább urát.

1642-ben, Kanei tizenkilencedik évében jártak, a negyedik hónap huszonegyedik napján. Az ég olyan borús volt, mint ősszel, rizsaratás idején.

Takeucsi Kazuma katonái még hajnalhasadás előtt elérték az Abe porta főkapuját. Néma csönd fogadta őket, pedig a falakat éjszakán át ima, dob- és csengettyűszó verte föl. Mintha kihalt volna a ház. Zárt kapuk, és a deszkapalánk fölé hajló kang-virágfa bokorszerű ágain az éjszakai harmat békésen csillogtatta a pókhálókat. Egy fecske megpihent a fán, aztán elhúzott a kapu fölött.

Kazuma lelépett lováról, vizslatekintete körüljárta a házat. Elhangzott a parancs: kaput kell nyitni. Két fegyveres átugrott a kerítésen, letörte a kapuzárakat. Senkivel sem találkozott.

Cukamoto Matahicsiró meghallotta a zajt, mire az Abe porta bambuszkerítésén keresztül beosont a házba. Könnyű dolga volt, hiszen a kerítéstartó zsinórokat elvágta még az este folyamán. Tudta a járást, régebben majd mindennap meglátogatták egymást az Abe családdal. Hóna alatt lándzsát szorongatva hatolt a főzőhelyiségbe. Az ajtón túl a támadásra kész családtagok szorongtak. A zajra a lándzsás Jagohee ment ki, s szembetalálta magát Matahicsiró szomszédal. Ámulatában fölkiáltott: micsoda szerencse, hogy ott mérhetik össze lándzsáikat. Most eldől, ki igazán a nagyobb mester.

Felálltak lándzsatávolban, aztán egy-egy lépést hátrálva, össze-csaptak. Matahicsiró volt mégis a nagyobb mester, egy biztos döféssel leterítette Jagoheet, aki megpróbált visszakúszni a belső helyiségbe. Matahicsiró kenetteljesen prüszkölte, hogy csak a gyáva szalad el. Jagohee büszkén válaszolt: nem gyávaságból igyekszik vissza, hanem, mert önkezével akar véget vetni életének.

A legfiatalabb Abe fiú állt elő, hogy bajvívásban ő következik. Ezzel Matahicsiróhoz ugrott, s lándzsáját a combjába döfte. Matahicsiró lezuhant. A döfés sikerült, mert a fiút fűtötte a főlháborodás haragja.

Eközben Kazuma serege már a kertben volt, s a lovag elosztotta embereit. Ő maga néhány fegyveres élén a bejárathoz vonult. Elé-

gedetten vette észre, hogy az ajtó nincs elreteszelve, résnyire nyitva áll. Mielőtt betaszította volna az ajtót, előlépett Tokuemon: ő kíván elsőnek a házba hatolni, a fővezér maradjon utána. S ahogy eltűnt az ajtó nyílásában, már össze is roskadt: jobb szemébe Icsidaifu lándzsája vágott. Kazuma átlépett Tokuemon fölött, mindkét oldalról lándzsahegyek súrolták, Icsidaifu és Godaifu lándzsái. Aztán szorosan Szloedzsima Kjube és Nomura Sohei következett, majd a szörnyű sebektől vérző Tokuemon.

Takami Gonemon a hátsó kaputól indulva egészen a hálósobáig kaszabolta le a házbelieket. Az ajtók már mindenütt hiányoztak, a ház szabadon maradt belső területe mégsem tett ki összesen harminc üllőgyékényi helyet. A hely szűkös voltát nem is annyira a zsúfoltság, mint inkább az öldöklés látványa fokozta.

Icsidaifu és Godaifu teste már nyílt sebektől vérzett, de tántoríthatatlanul harcoltak tovább. Hicsinodzsót, a fiatalabb testvérüket már rég eltaposták a harcban.

Cukamoto Matahicsiró még combsebével vergődött a főzőhelyiségben, amikor a támadók fölszólították, hogy vonuljon el, ő már megtette a kötelességét. Ha tudott volna! Ott jajgatott, nyöszörgött még, míg egyik szolgálja keresésére nem indult, és haza nem vonszolta. Egy másik embere, Amakusza Heikuró, nyilazva fedte elvonulásukat, de az utolsó pillanatban ő is elesett.

Kazuma elsőként Tokuemont vesztette el emberei közül, aztán Szloedzsima Kjubee következett.

Az alvezér Takami Gonemon mellett ott vagdalkozott kardjával hűséges szolgálja. Amikor meglátta, hogy urára egy puska csöve mered, előugrott, mondván, hogy az a golyó őt illeti. Aztán eszméletlenül összerogyott.

Jagohee esett el elsőként az Abe házból. Önkezével vetett véget életének. Aztán Icsidaifu, Godaifu, majd Hicsinodzsó következett, rengeteg sebből vérezve. Legtöbb szolgáljuk, emberük is elesett.

Takami maradék embereivel felgyújtotta az Abe portát. Nem sokkal később a szomorú, nyugodt égre fölkapargott a füst. Amikor már kő kövön nem maradt, az uraság serege eltaposta a paraszat, vízzel permetezte az üszkös romokat, aztán ki-ki elszállította sebesültjét, barátját.

Micuhisza időnként személyes látogatást tett magas rangú alattvalóinál. Aznap kora hajnalban kivonult, hogy ellátogasson Macuno Szakjó lovag házába. Amikor indulni készült, fülét éktelen zaj ütötte meg a

közeli Jamazaki felől. Elégedetten vette tudomásul, hogy serege éppen akkor indult támadásra, és föllépett a gyaloghintóba.

A hintó csak igen lassan haladt, ezért még úton találta a futár, aki megvitte Kazuma elesésének hírért. Takami Gonemon maradék seregével föllállt a Macuno ház előtt. A futár átadta Gonemon üzenetét: megsemmisítette az Abe családot. Micuhisza üzenetében magához rendelte.

Gonemon a kis hófehér virágok övezte ösvényen át belépett a kertbe. Letérdelt a gyeper szélére, majd Micuhisza megjelent a könyvtárszobában, s onnan méltatta az alvezér sebeit.

Gonemon ruháját vér- és koromfoltok éktelenítették, jelen volt a csűrök felgyújtásánál is. Szabadkozott, ő mindössze csak kisebb zúzódásokat szenvedett. Való igaz, hogy a legkevesebb sebet szerezte a csatában. Egyszer ugyan veszélyben forgott az élete, de szerencsére nála volt a kézítükre, s az megmentette. Egy lándzsa hegye a tükörről pattant vissza.

Csak a halottak és a súlyos sebesültek hiányoztak a seregből. Vérborította azokat, akik harcoltak, korom és pernye azokat, akik csupán a gyújtogatásnál voltak jelen. Gonemon sorban beengedte mindegyiküket a kertbe. Hata Dzsudaifún akadt meg Micuhisza szeme, tőle kívánt több részletet megtudakolni. Talán őt lepte be leginkább a pernye. De a térdelő Dzsudaifu csak annyit mondott lesütött szemmel, hogy ő is harcolt. Dzsudaifu a leggyávábbak közé tartozott, aki az ütközet alatt a falon kívül ácsorgott, s ott várta be, amíg a gyújtogatásra kerül a sor. Pedig már majdnem besorozták a támadó csapatba. Muszasi, a kardvívómester odalépett hozzá, a vállára ütött. Ezúttal szerencsét csinálhat magának. De Dzsudaifu elsápadt, zavarában védőöltözetének övét igazgatta. Reszketeg keze nem akart neki engedelmeskedni.

Micuhisza aztán be is fejezte seregszemlét, még annyit mondott, hogy mindenki kiállta a próbát, hazamehetnek pihenni. Aztán maga is elvonult.

Takeucsi Kazuma után egy árva maradt, egy kislány. Az uraság engedélyével nevelőfiút fogadtak mellé, aki később a férje lett, s örököse is Kazuma javainak. Takaminak háromszáz, két emberének, Csibának és Nomurának pedig ötven-ötven kokuval növekedett a jövedelme.

Cukamoto Matahicsirót az a kitüntetés érte, hogy Micuhisza elküldte hozzá Joneda Kenmocu nevű lovagot. Matahicsiró arra használta a látogatást, hogy Joneda Kenmocu emberei előtt a hadi dolgokban

való jártasságával dicsekedett: már gyermekkorában örökös tűzben élt, amikor várak üzentek hadat egymásnak nap nap után. Mi volt az az Abe ház bevételéhez képest!

Matahicsiró két esztendő telt betegeskedve. Fölépülése után, Soho császár uralkodásának első nyarán, Micuhisza elé járult. Az uraság tíz fegyverest adományozott neki. Közölte, ha tovább kívánja gyógyítani egykori sérülését, ő lehetővé teszi számára, telket adományoz neki. Matahicsiró megjelölhette a helyet, ahol a pihenőlakot óhajtotta. A telek Kumamoto közelében, Koike községben volt, egy hatalmas bambuszerdő előtt. Micuhisza szívesen nekiadományozta volna az erdőt is, de Matahicsiró nem fogadta el, annak ellenére, hogy rászolgált. A bambusz mindig hasznos: békében és háborús időkben is. Így az erdő sokáig gazdátlanul, maradt de valójában az uraság birtokolta.

Hata Dzsudaifut elkergették.

Kazuma bátyját sokáig kijárási tilalom sújtotta. Ő is megbújt a harcolók között, s amikor halott bátyját megtalálták, nem is mutatkozott.

Egy még gyerekfiú szolgál, akit az Abe ház füstölgő parázsának őrzésére rendeltek ki a tűzveszély miatt, apjával őrizte is ugyan a vidéket saját házuk tetejéről, oltogatta is a szállongó tüzes pernyét, mégis elbocsátását kérte az uraságtól. Úgy vélte, nem teljesítette lelkiismeretesen feladatát. De Micuhisza csak megfeddte, nem bocsátotta el, amiért is az uraság halálakor a fiú önkéntesen vetett véget életének.

Az Abe testvérek tetemét a kivégzőtérre vonszolták, hogy azonosítsák őket. A patakban lemosott testek vizsgálatánál kiderült, hogy a legpéldásabb sebbel Jagohee hunyt el. Ismét elérkezett hát az alkalom, hogy Matahicsiró nevét fölemlégesék.

Lektorálta: Hidasi Judit